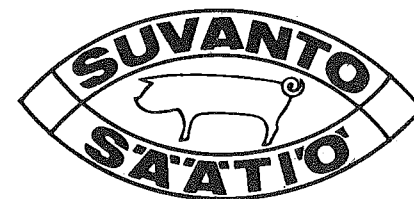

SUVANNON SEUTU

SUVANNON
YMPÄRISTÖN
KOTISEUTU-
LEHTI • Julkaisija

N:o 4 1991
KESÄKUU

Petäjäjärven ryhmäkansakoululaisia 1938 vuodelta.

TOIMITUKSEN TUOLI

Tervehdys kesäpäivien keskelle. Kässissänne on Suvannon Seudun kesänumero — seuraava pitäjälehti numero 5 yritetään koota vielä ennen Sakkolan juhlia, joita vietetään Orivedellä elokuun alkajaisiksi. Juhlia koskeva, ynnä muu aineisto, pitää pikaisesti toimittaa toimitukseen, sillä lehdenteko kestää kaikkine vaiheineen 3-4 viikkoa, ennen kuin lehti kunkin postilaatikkoon ennättää.

Mutta ennen kuin vuoden kohokohtaan, sakkolalaisten omiin pitäjäjuhliin asti päästään, on edessä vielä helteinen heinäkuu — toivon mukaan. Kenellä se sitten tietää lomaa, matkoja, heinäntekoa tai muuta puuhaa.

Lehden toimitukseen saa yhä riipustella kirjoituksia — vaikka kaikki tähän asti saapuneet ei toki vielä ole sivuille asti ennättänyt. Mutta toivottavasti se ei hillitse kenenkään kirjoitushaluja — osa jutuista on loppujen lopuksi niin ajattomia, että ne voidaan julkaista vaikka kuinka pitkän ajan perästä.

Kesäisiä päiviä ja mukavia lukuhetkiä

Marjo Ristilä-Toikka

SANANPARSIA

Ei se päivä paista enneko se nousi.

KUOLLEITA

Adolf Eräranta syntyi 26. 4. 1909 Sakkolassa, kuoli 11. 4. 1991 Orivedellä. Entinen kotikylä Sakkolan Vilakkala. Siunaustilaisuus 20. 4. 1991 Oriveden kirkossa, jonka jälkeen muistotilaisuus seurakuntakeskuksessa. Saattamassa haudan lepoon oli omaisia, ystäviä ja aseveljiä.

Vieno Viskari syntyi 13. 10. 1913 Sakkolassa, kuoli 4. 3. 1991 Lempäälässä. Entinen kotikylä Sakkolan Purpua. Siunaus toimitettu Lempäälän Ristimäen siunauskappelissa, jonka jälkeen muistotilaisuus Lempäälän seurakuntakodissa.

Rauha Paakkari, e Virki, e Paakkari synt. 22. 6. 09 Sakkola, kuoli 10. 10. 90 K-S Keskussairaалassa. Entinen kotikylä Sakkolan Petäjäjärvi. Siunauksen toimitti kirkkoherra Kuparinen Suolahdessa.

Pentti Kermi, syntyi 5. 9. 22 Kiviniemessä, kuoli 17. 4. 91. Lohjan aluesairaалassa. Siunaus toimitettu Pusulan kirkossa 5. 5. 91. Muistotilaisuus seurakuntatalossa, jossa

saattelemassa olivat lähiomaiset ja ystävät.

Terho Jousranta, syntyi 19. 11. 36 Sakkolassa, kuoli 2. 4. 91, Tampereen Yliopistollisessa keskussairaалassa.

Väinö Kurikka, syntyi 9. 10. 18 Luprikkalassa, kuoli 4. 4. 91 Yläneellä. Siunaustilaisuus pidettiin 20. 4. Yläneen kirkolla.

Paula Saukkonen, syntyi 12. 10. 20 Kaarnajoella, vanhemmat Elsa ja Aatto Repo. Paula Saukkonen kuoli 26. 4. 91 Mikkelissä.

Toivo Jooseppi Koiranen, syntynyt 18. 6. 09 Sakkolan Kiviniemessä. Kuoli 22. 4. 91 Vesannon Sairaалassa lyhyen sairauden jälkeen. Viimeinen olinpaikka oli Tervo. Hänet siunattiin viimeiseen lepoon 11. 5. 91 Kolkanlahden siunauskappelissa lähiomaisten ja ystävien läsnäollessa ja laskettiin sukhautaan Kolkanlahden hautausmaalla. Muistotilaisuus oli Saarijärven Seurahuoneella.

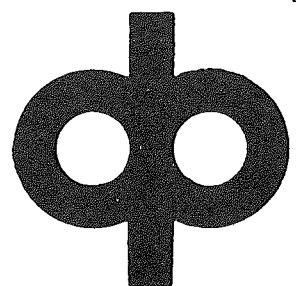
PITO-KALAASI KY

JUHLA- JA MERKKIPÄIVÄPALVELU

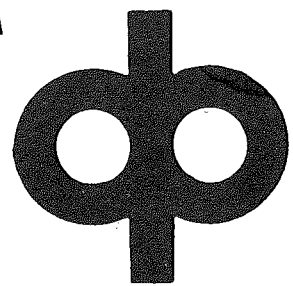
AILA JA KATI HEIKKILÄ puh. 433 902

VALMISTAMME JUHLANNE KOTITEKOISIN TUOTTEIN!
JÄRJESTÄMME MYÖS OHJELMAA.

AILA HEIKKILÄ Saarenkärjenk. 1 B
33300 TAMPERE puh. 433 902

TÄMÄN PÄIVÄN PANKKIPALVELUA
— PERINTEISIIN NOJAUTUEN —
TAMPEREELLA JA YMPÄRISTÖSSÄ
TAMPEREEN SEUDUN
OSUUSPANKKI

Useissa sanomalehdissä on käytössä otsikko: 50 vuoden takaa.

Jospa mekin muisteltaisiin sitä kevättä ja kesää jolloin jatkosota alkoi.

Meille Sakkolasta siirtyneille oli vuosi 1941 hyvin muistoihin vaikuttanut aika.

Maanviljelystilaan pääsivät käsiksi jo useimmat Sakkolassa viljelysmaata omistaneet.

Meillekin osoitettiin ns. kylmätila Lempäälästä. Olin jollakin tavoin kuin pyöräyksissä, tietämättä mitä pitää tehdä. Edessä oleva urakka tuntui lähes toivottomalta minun osaltani.

Huhut kulkivat: Saksalaiset nousevat maihin Suomen satamissa — olihan Vahvistettu rajavartiosto ollut rajalla talvisodan päättymisestä saakka.

Lentokoneita saapui Amerikasta ja lähes kaikista Länsi-Euroopan valtioilta. Salpalinjaa rakennettiin kaikkialle kaakkoisrajalle.

Kutsut jaettiin uuteen YH-aikaan. Aseita riitti 350.000 miehelle.

Minut määrättiin heittimenjohtajaksi II/JR 23:n, joka heitinjoukkueen osalta kokoontui Urjalan rukoushuoneessa! Meni pari päivää ilman joukkueenjohtajaa, kunnes saatiin luutnantti joka ei koskaan ollut nähnytkaan heitintä!

Komppanian päällikkö, luutn. R. Furujelm kurkisti rukoushuoneeseen ja julisti: — Te olette sikoja!

PERÄ-PENKILTÄ

Kaipa sotilaallisuudessa oli toivomisen varaa. Aliupseereita ei tarvinnut "kunnioittaa", kun reserviläisiä olimme.

Syömistä saatiin ja aseita riittävästi. Junakuljetus Riihimäen-Kouvolaan kautta Mikkelin lähelle Varpaisiin. Täällä olimme juhannuksen ja pomikoneesta hypännyt neuvostoliittolainen upseeri käytti pistoolia ja meile tuotti ensimmäisen tappion tässä sodassa. Jota ei vielä oltu julistettu...

Tämä vihollisupseeri katosi kuin tina tuhkaan. Minne — huhujen mu-

kaan eräs vanha nainen piilotti upseerin... Junakuljetus jatkui — Savon naiset vilkuttivat radan vieriltä.

Korpielän valtaus vaati runsaasti sankarivainajia. Sakkolalaisia ainakin neljä eri sotilasarvoista miestä. JR 23 jatkoi etenemistä aina Tuulosjoelle saakka. Siellä tunkeutui tulista terästä selästä sisälle.

Kuljettivat kenttäsairaalaan — vastassa ollut lotta sihahti: — Vielä hymyilet siinä! Totta kai, kun en kahden kuukauteen ollut naisen haamuakaan kohdannut.

Piikki nahkaan, sakset selkään — eikä mitään nukutuksia...! Vuorokauden "istuin" sängyssä. Johtava lääkäri ihmetteli nopeaa paranemista.

Kuljettivat paareilla Tampereelle. Ja kahden kuukauden kuluttua rintamalle vaikka henki oli ahtaalla, että koko alikersantti tärisi hengityksen tahdissa.

Tulin Syvärille. Sain entisen homman. Värikiksi ylennetty joukkueenjohtaja kaatui jalkaterieni päälle seuraavana päivänä. Se oli sprapnelisuihku!

Sinä päivänä, kun haavoituin, vapautui Sakkola vihollisen miehityksestä ja jo kohta ensimmäiset kuntalaiset siirtyivät sinne siviilitöihin.

Yksi kierros umpeutui — mutta heinän tekoon ei Hämeeseen päästy. Sota jatkui kolmen vuotta.

Koko Suomen itsenäisyys oli suuressa hätätilanteessa, mutta säilyi.

Viljo Purontaa

Kiitos tiedoista

Kiitän yhteydenotosta, joka koski talvisodan aikaista ErP 6:n sakkolalaisten osuutta sanotun pataljoonan miesvahvuudessa. Sieltä tuli arvokasta tietoa aikaisemmiltakin vuosilta, mitkä minulta oli jäänyt hämärän peittoon, kun en ollut tilaisuudessa niihin tutustumaan. Myös tämä ErP 6:n henkilöluettelokaan ei pitänyt josta kohdassa paikkaansa. Tästä oli jäänyt nimiä pois, ja jollekin oli kotipaikka muuttunut puolin ja toisin.

Tämä oli kai luettelon tekijälle kiireessä sattunut inhimillinen erehdys, koska syntymäaikojakin oli mennyt jokunen väärin.

Olen koettanut tämän edesmenneen pidetyn päällikkömme Virintien minulle määräämän tehtävän saattaa päivän tasalle, mikäli se näissä olosuhteissa on suinkin mahdollista. Luulen tämän olevan nyt aika lähellä totuutta. Tästä lämpimät kiitokset

ni teille tiedoista.

Meitähän oli siinä sakkolalaisia kaikkiaan 222 miestä. Nyt kesäkuussa 1991 on meitä vielä jäljellä 42, mitkä jakautuvat ikäluokittain seuraavalla tavalla.

70—75 vuotiaita	6 miestä
75—80 "	18 "
80—85 "	14 "
yli 85 "	4 "

Aseveliterveisin **Eero Kurikka**

Sota-aja sotessii

Muistattaha työ kui meil ol hyvä miel sillo v. 1941 syksyl, ko Karjala ol vallattu takasi. Eihä myö ois maltettu mitekeä uotella sitä seuroavoaa kevättä enneä teäl Hämmies ko nii ol ikävä jo sin kottii jot meitäh ei ois pijalet mikkeä. — Kaikist puutteist ja vaikeusist huolimatta oltii toas omil mail, ja nii rupes kylä elämeä älämäänsä.

Teä miu ikkäisei sukupolv olliit sillo nuorii parrailloa. Niiko muistatta ni nuoril on ain olliit omat huvitukseise, se nuor ver vetteä sin toisii sama ikkäisii sakkii, ja sin pitteä peäsä vaik karkoamal. — Sota-aikakoa ei teht tähä asjoo poikkeusta. — Sillo ol tanssi ankarast kielletty huvi, mut sitäh pit uhmata tälläst kiel-tuo. Se kielletty hedelmä on ain kiehtont enemmä ko luvalline, eikä sitä osant ensikeä ajatella nii pahaks asjaks. Joha täst nyt hirviijä kertuo ko näist on nii pitkä aika kulunt.

Juhannus on tulos, ja mei vanhoi mielki virittyy nuoruus aja muistoihi, kesä ja juhannus tunnelmii. Järvenranta, koivut, kokot, ja haitarinsoitto on ain kuuluniet juhannustunnelmoa. — Sillo sota aikaa ei parantunt pyrkii julkisil paikoil huvittele-

moa. Metsä keskelt löyty kuiteki sel-lane sopiva paikka ko Sorjanurm, mis ol hyvä pitteä Kalenoi, luultii jot siel ei kukkoa meitä löyvä. — Ne Kalenat järjestyit ain iha itsesteä. Sotiloat tullit kylleä ja toivat pelit ja soit-tajat tullesoa. Sana kiers kohta jot nyt on Kalenat, Sorjanurmel, tai Lankise autios talos tai millo missäki.

Sin kokoontuit sit kylä tytöt ja lom-olleet pojat kylästä näihe kauem-paa tullee sotilaihe kans. — Peäs-tii siin sit hyvyä alkuu ja tunnelma alko virittyy teän sotessi kans, ni ei-kös voa, — Poliisi Lampaine haistant neä huvitukset ja ilmesty paikal ko tyhjäst voa, ja lopetti pirskiet.

— Heä olki oikei utala tähä hom-moa. Vällii heä toi toisen Poliisin Nuora Villenki keralloa, Ville koitteli pijalet karkuu mäniijoi ja hatistel ovel, mut kaik mäniit karkuu Ville kässii alitse. Lampaine kiers siit jo-ka talos toisen päin sakottamas mei-tä tyttölöi, pojat heä jätti rauhoa, (Ehä se poikii syyt olt?) Meil heä tul kerra ko mie oli yksinnäi koton, pyys maituo ja käi siihe pöyteä syömeä ev-väiteä. Kyl minnuu sillo äkköitti, ehä teä tälläne vieras olt toivottu mihikeä talluo.

Siit elokuus 1943 olliit mei kihla-jaist. Sulhane ol lomal ja kihlause kunniaks sulhase koton pello sarrai-mes lämpimän kuutamaisen elokuun iltan vähä pyöräheitti. Siitäkeä ei sit hyvä seurant, toas kaik tytöt sakotet-tii ketä voa ol siel mukan. Nyt ei meil Morsiusparil virkattu mitteä, ja sitä myö jeätii ihmettelemeä? — Näi se lai koura meitä rankais ja koittel kasvat-toa meist kevytmielisist nuorist tyt-tölöist viisoampii, vakavast ajattele-vii yhteiskunta kelpoisii kansalaisii. — Yks tyttö sano jot heä ei kyl mak-sa sakkoloi, viekyöt linnoa, — mut ei häntä kukkoa tult linnoa viemeä. Se ol sen aja lustii. Kyl siin monet pa-perkenkät hajosiit, ja näihe reisuoloi-he liittyyt monet huvittavat muistot, mitä nyt vanhan on metka muistella.

— Nii toisenlaisii olliit ne mei so-ta-aja sotessii niiko neä nykyisii nuor-rii Diskot ja roki räpättykset, mut hyö elleät tätä päiveä, ja heist on teä aika lustii, eikä hyö taija sotessii osa-takkoa?

Mut meijät vanhat herätteä viel nuoruue muistoloihe, jos sattuu Ra-diost kuulumoa noita vanhoi Sota-aja iskelmii, ni tunnelmat virittyyt sin Kotikylä mail Sakkoloo ja kauas vi-hrijeä nuoruutie.

S. K.

Eila Aro jatkaa

Sakkola-Seura ry:n vuosikokouk- sessa maaliskuussa johtokunta säilyi miltei ennallaan. Puheenjohtajana jatkaa Eila Aro, varapuheenjohtaja on Janne Lopenen, sihteeri Meeri Häkkinen, taloudenhoitaja Anni Pu-rontaa ja muut jäsenet Aulis Airtto, Maija-Liisa Lamppu, Markku Nas-kali, Alli Ollikainen, Reino Söder ja Irma Toivonen. Varajäsenet ovat An-ja Hepokorpi, Urho Kallonen ja Eli-

na Laine.

Seura järjestää sauna- ja tarinail-lan 2. 7.91 Jollaksessa Karjalaisten kesäkodilla on sauna lämpimänä klo 18 alkaen, mutta sinne voi mennä vaikka koko päiväksi. Kesäkodilla on keittokatos ja rannalla makkaran-paistopaikka. Saunomisen jälkeen juodaan kahvit kahviossa! Uimapu-ku, saunajuomat (kahviosta saa li-mua) ja makkarat mukaan!

Sakkolan pitäjäjuhliin Orivedelle 3.—4. 8. järjestetään retki linja-au-tolla ja siitä kerrotaan tarkemmin seuraavassa jäsenkirjeessä Sakko-la—Seuran väelle.

Merkitse myös muistiin kirkkojuh-la 6.10.91 Helsingin Vanhassa kirkos-sa.

Kesäterveisin
Sakkola—Seura ry:n johtokunta

Kainuun poika Karjalan puolesta

Alikersantti Olli Karppinen (kuu-luisan mestarihihtäjän Klaes Karp-pisen serkku) kuului rajajoukkoihin JR-24:n, joka taisteli Kiviniemen kos-ken rannalla 3 p:vä joulukuuta 1939.

Noin pataljoonan verran venäläi-siä hyökkäsi Männikön puolelta. Tu-lituksesta huolimatta heitä pääsi sa-vun ja sumuverhon suojaamina yli kosken.

Venäläisillä oli ollut käytössään syösyveneeseen tapaisia rautaveneitä, joissa jonkinlaiset moottoritkin, mutta ilmeisesti väärin arvioineina virran voiman, eivät pystyneet ohjaa-maan niitä, vaan ajautuivat kosken pyörteisiin hukkuen hyiseen veteen.

Ns. ”kopukka” lauttoja ym. mitä ihmeellisimpiä konsteja käyttäen niit-ä kuitenkin tuli ja linnoittautuivat Mustosen autokorjaamon kellariti-loihin.

Pitivät asemiaan siellä viikon, en-nenkuin kasapanoksin ja savupom-mein (jo 2 komppanian verran n. 250 miestä) saatiin antautumaan.

Nokiset ryssät olivat kuin neekerei-tä. Tulivat kädet ylhäällä, olivat ko-vasti nälissään ja viluissaan.

Nämä olivat niitä onnellisimpia, sillä monien kohtalo oli kylmä pyör-teinen virta.

Rajalta tuli Käkisalmen rykmentin miehiä ja Karppinen oli määrätty hiihtojoukkoihin.

Kun venäläisten piti tulla Keljasta väkisin yli Karppinen joutui sinne ja taisteli kuin Leijona synnyinpitäjäm-me puolesta.

Hän joutui vielä Keljan jälkeen Taipaleeseenkin, jossa haavoittui.

Ollin kovin ja viimeinen taistelu-paikka oli kuitenkin Vuosalmi, jos-sa kaatui paljon Karjalan ja Keski-Pohjanmaan poikia.

Erityisesti Vuosalmen Vasikkasaari oli se paikka, josta kovimmin otettiin yhteen.

— Voi helvetti, että me tapeltiin, kertoo Karppinen!

Karppinen oli aliupseerikoulun priimus v. 1934—1935 Joensuun Höytiäisissä.

RUK:n hän suoritti 1941 ja ylen-nettiin kapteeniksi jatkosodan aika-na.

Olli Karppinen oli ja on yksi niis-tä kovista sotureista, joka ei armoa pyytänyt, mutta ei sitä myöskään an-tanut niinkuin kunnon sotilaan tulee-kin.

Hänen opiskelutovereitaan Kajaan-Lyseoissa olivat mm. Virkin sisarukset, joista toisen Mirja muisti ni-meltään.

Muisti myös, että kun he poikien kanssa joulukuussa -39 poikkisivat Virkillä Sakkolassa oli siellä katettu kahvipöytä. Arveli, että jo on kiire käsky tullut lähteä, kun on kahvikin jäänyt juomatta.

Sanoi varoitelleensa poikia, ettei mihinkään saa koskea, eikä mitään saa ottaa, sillä kaikki tullaan pakkaa-maan ja lähettämään sisä-Suomeen.

Epäili kuitenkin, että sieltä olisi sil-loin jo jotain viety.

Kun Olli näistä minulle kertoeli, katsoin velvollisuudekseni edelläsa-notun julkituoda, sillä niin kovan pa-noksen on hän kotiemme puolesta antanut.

Korkeasta iästään huolimatta Olli Karppinen on varsin hyvissä voimis-saan ja näin tervehtii meitä sakkola-laisia.

Ja me Ollia!

Karppista jututtanut:

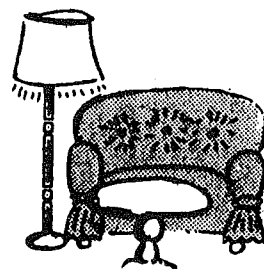
Niilo Naskali

**PÄRSSISEN
KONEPAJA**

35500 KORKEAKOSKI,
PUH. (935) 81 204, iltaisin (935) 81 435,
Autopuh. 949 239 535

Toimivia metalliovia, ym. rakenteita
Alumiinisia ovia ja ikkunoita

Verhoiluliike

AAPRO KIISKI

41490 Niemisjärvi
☎ (941) 845 724

Hankasalmi

Karjala-ryhmän tutkija sakkolalaisten vieraana

Monille Neuvostoliittoon vieville suomalaisyryyksille tulkkina tutuksi tullut Dimitri Orekhov Leningradin Tiedeakatemiasta vieraili sakkolalaisten vieraana huhtikuun alussa Suomessa. Hän kuuluu tutkijana Karjala-ryhmään, joka kartoittaa historiallisesti tärkeitä muistomerkkejä, kirkkoja, rakennuksia ja paikkoja Karjalan Kannakselta. Nämä tiedot julkistetaan neuvostoliittolaisille ja ennenkaikkea nykyisille Kannaksen asukkaille. Ryhmä on esittänyt useita kohteita hallintoviranomaisille laillisiksi suojelukohteiksi.

Aivan ensiarvoisen tärkeitä tässä kartoitustyössä ovat olleet Kannaksen pitäjien historiankirjat. Kiitettävällä tavalla ovat eri pitäjäsäätiöt avustaneet tutkimusta ja lahjoittaneet kirjoja.

Dimitri Orekhovin tämänkertainen matka Suomeen oli työmatka, mutta sen yhteydessä oleva viisumi antoi

aikaa myös ystävien tapaamiseen. Tänä aikana oli tarkoitus koota vielä puuttuvat pitäjähistoriat, joihin kuuluivat myös Sakkolan historiat.

Yhteydenotto Suvanto-Säätiön edustajiin, antoi heti myönteisen tuloksen. Eero Kurikka Huittisista käytti ”juoksutyttönsä” Elli Pulakkaa, joka toimitti Sakkolan Historiat tutkijalle. Dimitri, joka oleili Nokialla, sai vielä Eeron omasta kirjastosta postissa Olli Alhon ”Orjat ja isännät”.

Mikä on Karjala-ryhmä?

Karjala-ryhmän tutkijajhdistyksen johtaja ja perustaja on Jevgeni Balašov. Ryhmään kuuluu viisi tutkijaa, neljä syntyperäistä venäläistä ja yksi puolalainen. Tutkimus on valloittanut työntekijät niin, että he tekivät sitä vapaa-aikanakin. Tähän

alueeseen kuuluu talvisota, josta nyt avoimuuden aikakautena tutkijat haluavat esittää totuudenmukaisen kuvan venäläisille.

Tutkijaryhmän tavoitteet ja tiedotaminen tiivistetysti. Talvisota oli Neuvostoliitolle häpeällinen sota, josta on tietoisesti vaiettu. Talvisodasta alkoi Kannaksen tuhoaminen, jota on osittain jatkunut tähän päivään asti. On menetetty kulttuurihistoriallisesti paljon arvokasta. Tämän päivän kannakselaiset ovat muualta siirtyneitä ja muuttoa tapahtuu jatkuvasti mm. Tsernobylistä. He uskovat, että seutu on aina kuulunut Neuvostoliitolle.

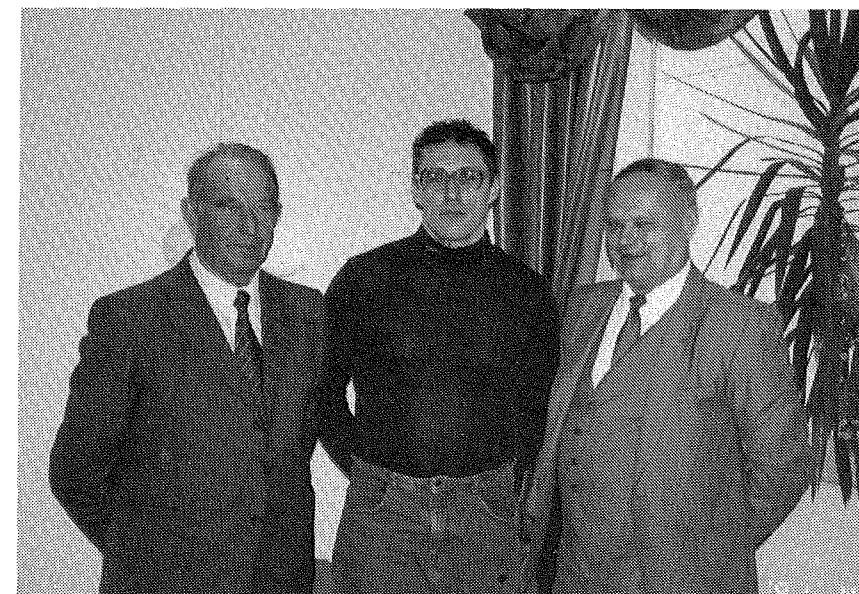
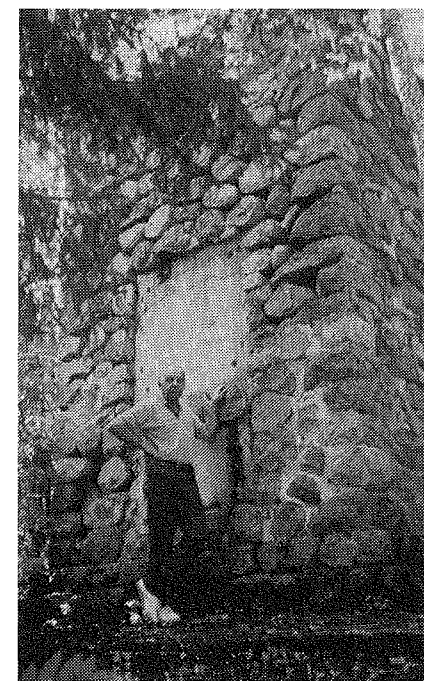
Nykyneuvostoliittolaisille ja ennenkaikkea Kannaksen asukkaille on tarkoitus antaa oikeita tietoja entisestä pitäjistä Suomen vallan aikana. Niin seurakunnallisesta kuin kunnallisestakin toiminnasta, muistomerkeistä, kirkkoista, asukkaitten hyvin-

Myös Aleksanteri Aavan patsaan äärellä Lempäälässä tutkija Orekhov (toinen vas.) pistäytyi. Salme Rantala, tekstin kirjoittaja, on toinen oikealta.

Talonpoikien patsaalla

Sakkolan lahjoitusmaatalonpoikien patsas on jäänyt monelta turisilta huomioimatta. Mutta moninkertainen Kannaksen kävijä Kalervo Nuora tiesi paikan ja löysi synkkien kuusien ja vahvojen tammien seasta patsaan, Petäjäjärven emäntäkoulun vierestä. Kalervo Nuora on kuvattu patsaan edessä viime kesänä.

Dimitri Orekhov (keskellä) poseeraa Yrjö Raaskan (vas.) ja Esko Kallosen kanssa.

voinnista ja paljosta muusta. Nyt vielä jäljellä olevat muistomerkit esittään suojelukohteiksi.

Dimitri Orekhov

Hän on yksi tutkijoista, syntynyt Leningradissa 1952. Yliopistossa opiskeluaikanaan suomalaisugrilaiset kielet, kirjallisuus ja historia, filologian lisensiaatti. Puhuu sujuvasti suomea.

Rauhallinen ja sympaattinen Dimitri on Suomen vierailullaan ystäväystynyt useisiin sotaveteraaneihin. Heinäkuussa matkustaa sakkolalaisia ja pyhäjärveläisiä sotaveteraaneja Kiviniemeen. Tähän matkaan osallistui myös Suvanto-Säätiöstä Esko Kallonen ja Yrjö Raaska. Lempäälässä Dimitrin kanssa käydyissä neuvotteluissa, sovittiin yhteisestä Rauhanjuhlan järjestämisestä venäläisten sotaveteraanien kanssa Taivaleenjoella. Paikassa, jossa kummallakin osapuolella oli aikoinaan kovat paikat. Nyt harmaantunein hapsin voi jo puristaa kättä ystävinä, toden, osa sentään selvisi hengissä. Elämässä on silloin hyvin, kun on rauha kansojen kesken.

Kalervo Nuoran kodissa vieraillessa, selvisi tutkijalle mielenkiintoinen asia. Sakkolan lahjoitusmaatalonpoikien muistomerkki on vielä tallella.

Tästä oli todistuksena Kalervon selkeät valokuvat. Dimitri kertoikin välittömästi Neuvostoliittoon palattuun etsivänsä muistomerkkin. Se tulee olemaan yksi suojelukohde-esityksistä.

Mikael Agricolan päivänä vierailtiin Laina ja Matti Nuoran kodissa Tottijärvellä. Siniristilippu salossa viestitti jo tulijalle, missä hengessä taloa asuttiin. Vastaleivotun ruusleivän tuoksu siivitti isäntävään tervetuloitovotuksia. Kaikesta henki karjalainen, sydämellinen vieraanvaraisuus. Matti etsi Sakkolan kartat ja Dimitrille esiteltiin Sakkolaa kylä kylältä. Lahjoitusmaatalonpoikien muistomerkistä kerrottaessa, Matti oli kunniavartiossa, kun patsasta paljastettiin.

Kiire aikataulu esti monet muut vierailukutsut. Dimitriä lainatakseni: ”Ehkä sitten seuraavalla Suomen vierailulla.” Jokainen Dimitrin tavannut sakkolalainen toi julki ilonsa siitä, että tutkijaryhmän työ Kannaksen tunnetuksi tekemisessä on arvokasta kulttuurityötä. Matti Nuora osoitti sen konkreettisesti. Sujautti ohimennen hieman ”kahisevaa” eväsrähoiksi Sakkolan kylää kartoittaessa.

Dimitrin sydämelliset terveiset kaikille.

Salme Rintala

PERHE- UUTISIA

UUDET YLIOPPILAAT:

Henkilötiedot, vanhempien kotikylä ja muut tarpeelliset selostukset toimitukseen. Myös valokuvat ovat tervetulleita.

Tunnelma-terveisiä matkalta Sakkola—Kiviniemi—Lupra

Saisinks miekii saneskella
matkaltamme muisteluita
”sukelluksesta” Sakkolaan?
Kohteenamme Kiviniemi,
lähikylät käyntinämme
korvalla kesän kynnyksen.

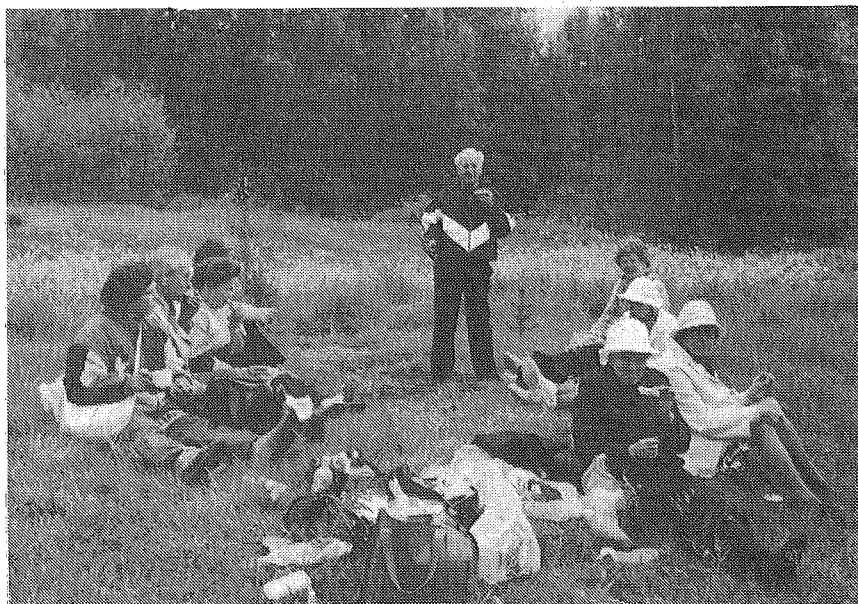
Sylintäyveltä sanoja
oisi kyllä matkaltamme:
tunnelmista, tuttuloista...
Kanssa kasvinkumppanien
lapsuutemme laitumilta,
kuluista kylän kujien.

— — —
Päällimmäiset pistän paperille
ja suuret kiitokset
matkan vetäjille!
Mainiten mainion Marian,
apuna Taimi-tytön tomera.
Ja entäs Erkki, ennättävä?
Kuljettaja kympein kiitettävä:
Tiesi kaiken tarpeellisen
matkan varrelta valita,
huumorilla höystettynä.

Mie ko peräpenkkiä pitelin
ja sitä puhheen solinaa kuuntelin
niin harmikseni huomasin Hämeeseen
osan Karjalan kielestä kadonneen...

Kun me Karjalan lapsia laulavia
ja hilpeärintoja oomme, niin
kunnioittakaamme Karjalan kulttuuria,
kun sen mukaamme saimme ottaa!
Siitä syytä on kiinnipidellä,
eikä kokonaan kadottaa!

Paikallinen oppaamme Galina kovin
pahoitteli Stalinin synkkää historiaa.
Maansa puolesta anteeksi pyydellen.
Tunnustavat nyt: On Neuvostoliitto syyllinen.

”Myö murkinoijoa Vuotilaise pelloi.” Opas Anna edessä oikealla.

Ystävällisyyttä myös paikalliset asukkaat
meille osoittivat runsain mitoin.
Vierasvaraa oli tarjota yllätysvieraille
ja vielä muistaa kiuluin ja kipoin!
Pannusaarella vielä paremmin
”oikeaa” omankylän väkeä kestittiin.

Runsas sade sotki tosin suunnitelmat.
Kovin pehmitti maantien pohjan.
Oli avuton auto, siis kävelen matkaan.
Anna-oppaamme loppumatkan ohjasi.

Sittenpä seutuja seurailimme
kun kotikylää kohti kävelimme.
Linnut iloisella laulullaan
toivottivat tervetulemaan!

Kukkui käki kultarinta,
helskytteli heleästi
kuusikossa komeassa,
monen muiston metsikössä.

Jopas tuntuikin tutulta,
ihan entisiltä karjapoluilta,
saavuttaissa kylänlaitaan
kunnalle kotikontujen...

Suutarin pihalle päästyämme
”omat lapset” lausuilivat,
naapureille välittivät:
”Ko ei uo nyt äit koton,
ni ei uo kohvikeittäjää...”

Neä ”lapset” läksiit pihapuol.
Sielt hyö kullerot löysiit ja
ottiit oma moa multoa
äitil ja isäl viemisiks
hautakummu kohennukseks
ja rakkauve osoitukseks.

Myö toiset sit lähettii Vuotilaisel,
ko heijä lapset olliit mukan iha porukal.
Heil ol evästä niiko ennevanhoa, ni
mikäs ol istuis heijä puutarhas?

Taimi-tytön tarjosi siellä sapuskoa
— ja löytyhä sitä kohviiki.
Pihapiirin puistikossa keskellä
peruskivien, nurmimatolla istuen
suvivirren veisasimme —
kaipuumme siihen kätkien.

Siinä ajattelin Aatia
sekä kaipasin Katia.
Haltijoita hyvän hengen,
ystävyyden vaalijoita...
Kuin oisi olleet keskellämme
siunaamassa joukkoamme.

Mutta tuli aika pois sieltä kiiruhtaa,
— sillä vieras tämän omistaa...
Keskeneräiseksi jäi kotikylän reissu,
Lopahti Lupran laijalle, kun jäi
järvi näkemättä, pulikoimatta porukan.

Kiire oli Käkisalmeen,
sieltä sitten Sakkolaan
kotikirkon kumpareille.

Kirkko kasvoi koivuloita,
perustukset sammalia.
Näköisinä mustan murheen
sojottivat synkin ilmein.

Siellä ovat omaisemme.
Monen maassa maatuneet.
Poljettuna lepopaikka,
häiritynä on hautakumpu.

Ilot, surut vuorotellen
meillä vaihtuu luonnostaan.
Siirtyi suru syrjemmälle,
kun käytiin karjalaiset laulamaan.

Siin oli siskon ja veljen tuntu,
meitä yhdisti hauskan huntu,
kun karjalaista iltaa vietimme
ja riemurinnoin yhdessä lauloimme.

Kun läksimme kotimatalle
niin huutelivat meille asukkaat:
”Tulkaa meille käymään!” Näin toivottivat.
Jäi Kiviniemen koski sinne kohisemaan.

Pitäsköhä miu jo loru lopettoa,
ko en kuitekoa voi iha kaikkii ”kailottoa”?
Ehä mie mite kerent jokkaise mukkoa.
Eihä siin vissii voi loukkaantuu kukkoa?

Kylhä mie teitä ”Mari-matkalaisii”
muistelen — ja täält Kannakse kynnykselt
iha mukavii terveisii laittelen.
Tää ko on tätä Lappeeranna laitaa
ja matkoa voa vaijoa 20 km
Nuijamoja raja-aitoa...
Hei sit ens’ kertoa ast!

Toivoo Kuisma Juho Aili-tyttö Luprast.
(Se Nurmiaise Viljo Sotasaaalis)
Tän Lappeeranna Rasala kyllää.

Kotikylille lähdössä hotellimme edestä Sakkolan Kiviniemessä 16. 6. 1990.

Haitermaan kansakoululaisia 1935

'Tält rivilt mie tunnen kaik... mutta entäpä tässä, tuo miust on tai... en mie uokkaa varma. Käyppäs kysymäs...'

Ja minähän kävin kysymässä Toivan Helviltä (o.s. Riikonen), Riikosen Veikolta, Rimolan Aunelta (o.s. Kitunen) ja Toritun Elseltä (o.s. Kuisma). Heille kiitokseni. Kaikki koululaiset saatiin nimetyksi. Tosin tunnistajat pyytävät lukijoilta ymmärtämystä, jos nimet eivät ole aivan oikein ja kohdallaan, sillä 'ajattele nyt, tästä on yli viiskymmentä vuotta.'

1. (eturivi) vas. Hanna Kuisma, Annikki Naskali, Ester Kuisma, Elise Kuisma, Anna-Katri Ilonen, Hilka Helo, Senja Koponen, Laila Kiuru, Sirkka Naskali (opettajan tytär), Helena Jaland ja Vendla Lemmetty.

2. vas. (seisomassa) Irja Naskali, Kerttu Naskali (opettajan tytär), Elli Pitkänen, Jenny Nuora, Aino Riikonen, Aino Ilonen, Pentti Kuisma, Pentti Heikkonen, Matti Valtonen,

Ensi Helo, Jaakko Kitunen, Veikko Riikonen ja Teuvo Koiranen.

3. vas.(opettajan kädet hartioilla) Lauri Ruuna, Saimi Kuisma, Aarne Nuora, Kalevi Naskali, Pauli Koiranen, Matti Kuisma ('Manun Matti'), Pentti Supponen?, Manne Kuisma, Veera Javanainen ja Venla Naskali.

4. vas. opettajat Saimi ja Viljam Naskali, Eero Naskali, Usko Koiranen,

Evald Paussu, Arvo Koponen, Toini Naskali, Irma Pensas, Elvi Naskali ja Olavi Kuisma ('Juhanlois Oli').

5. vas. Pentti Koiranen, Eenokki Sidorow, Einari Ruuna, Kerttu Pitkänen, Maila Valtonen, Maiju Kuisma, Aino Valtonen, Helvi Riikonen, Sievä Sidorow, Helmi Ilonen, Arvi Heikkonen ja Erkki Silvasti.

Hanna Kitunen

Vilakkalan koululaisia 1936

Kuva Vilakkalan kansakoulusta vuonna 1936 ja ensimmäiseltä luokalta.

Käytän niitä sukunimiä millä meitä silloin kutsuttiin.

Aloitan eturivistä vasemmalta oikealle, mutta se kyllä menee vähän sekaisin tuolla takariveissä, kun rivit eivät ole suorat: Aino Hinkkanen, Maija Eeva, Ensio Jortikka, Anja

Kuuppo ja Martti Repo, Ilmari Kurikka, Alpo Meskanen, Tellervo Pulakka, Maire Kyllästinen, Tuomas Läärä, Eila Kiiskilä, Hilka Jortikka, Eira Kuuppo, Kaino Urpanen, Aatu Hinkkanen, Eila Makkara, Arvo Meskanen, Arvo Kyllästinen, Alpo Repo, Tapio Kuuppo, Toini Meskanen, Hillevi Viskari, Samppa Viskari, Lauri Kyllästinen, Eemil Makkara, Erkki Kyllästinen, Tenho Kuuppo ja Eino Kiuru. Opettaja oli Helmi Wallin.

Tämä on niin harvinainen kuva minulle, että toivon että mahdollisimman moni asian osaisista näkisi sen. Sain kuvan Hinkkasen Ainolta o.s. Tyrväinen. Kiitos hänelle vieläkin.

Terveisin teille kaikille

Arvo Meskanen

Kolme lähtöäni Karjalasta

Sen ensimmäinen lähtö oli vuonna 1939. Syksyllä alkoi sotilaiden marssi rajalle linnoitustoihin ja majoittuminen myös kotikylääni Keltaan. Marraskuun viimeisenä päivänä — isäni Antin nimipäivänä — alkoi sota. Meille majoitetut sotilaat tulivat illalla kylältä ja kertoivat, että kylältä ovat asukkaat taloistaan lähteneet evakkoon. Meille oli jostain syystä jäänyt ilmoittamatta. Nyt tuli kiire siepata jotain mukaan — paljon ei voinut ottaa — ja lähteä kiireesti matkaan. Niin kiire oli, ettei edes itkemään kerinnyt. Isä, joka oli invalidi, liikkui kainalosauvojen avulla, äidillä viisivuotias vauva ja vaatekäärö kainalossa, veljelläni Kaukolla, 12 vuotta, oli kädessään matkalaukku ja minulla, joka olin 9 vuotias, kassi mukani. Muu omaisuus jäi — kaikki eläimetkin navetaan! Rajan suunnalta kuuluva ammunta ja tykkien jyske kovenivat koko ajan ja liekkien loimotus palavista taloista levisi taivaalle yhä laajemmin.

Suuntasimme kulkumme isäni kotiin Tölliaholle. Sieltä oli väki juuri lähdössä hevosilla matkaan. Kuorimat täytyivät kuitenkin talon omasta väestä, — olihan sedällä suuri perhe, ja lisäksi vielä äijä ja liikuntakyvytön mummu. Mitä nyt tehdä — miten päästä pois lähestyvän sodan jaloista? Meidät valtasi pelko ja epätoivo. Silloin eräs isovanhempieni luokse majoitetuista sotilaista sanoi, että hän kuljettaa meidät Sakkolan asemalle, jos vain saataisiin lupa sotilasesikunnasta. Niin me lapset, veljeni ja minä lähdimme sydän pampailien esikuntaan lupaa pyytämään. Sodan äänet vain voimistuivat ja taivas liekehti entistä punaisempana valaisten kylämaiseman. Saimme luvan esikunnasta ja sotilas vei meidät asemalle. Yön vietimme sotilaiden tellassa. Yöllä oli ilmahälytyskin.

Varhaisaamun tunteina pääsimme junaan ja matka pois kotiseudulta alkoi. Matkanteko oli hidasta. Junat olivat tupaten täynnä. Oli monenlaisia sekasortoa ja epätietoisuutta. Joku etsi lapsiaan, toiselta olivat vanhukset eksyneet. Viisivuotias sisikoni oli monta päivää samassa 'pakketissa', johon äiti oli hänet kotoa lähtiessä käärintä.

Viimein matkanteko loppui ja saavuimme Hämeeseen. Olimme jonkin aikaa Urjalassa ja sen jälkeen Vesilahdella. Evakkona olo vieraassa ympäristössä oli toisinaan hyvinkin ankeaa. Mutta meitä lohdutti koko ajan kuitenkin se ajatus että tämä on vain väliaikaista ja pian palaamme takaisin kotiin. Mutta mielessä kävi pelko — onko kotia enää? Siellähän käydään sotaa!

Keväällä 1942 alkoi riemukas paluu takaisinvaluttuun Karjalaan. Oli ihana palata takaisin — takaisin kotiin. Mieliala oli toivorikas ja valoisa. Kotini oli säilynyt sodalta — oli vain vähän vaurioita. Monilta kyläläisiltä oli koti tuhoutunut sodassa mutta jälleenrakentaminen lähti ripeästi käyntiin. Oltiinhan taas omilla mailla, tutut kyläläiset jälleen yhdessä — käyty evakkotaival oli kuin pahaa unta. Emme aavistaneet — emme laskeneet edes mieleen sellaista ajatusta, että vielä voisi tulla lähtö uudelle evakkomatalle. Halusimme uskoa siihen, että nyt saamme pysyä näillä rakkailla omilla seuduilla ja elää täällä elämämme loppuun.

Kesäkuussa 1944 taistelut leimautivat ennennäkemättömän rajuiksi. Rintamalta kantautui kyläämme jatkuva tykkien jyske ja lentokoneiden lennot kyläni taivaalla lisääntyivät. Usein jouduin pikku-siskoni kanssa juoksemaan läheiselle Akan-aholle perunakuoppaan suojaan. Nyt oli levottomuus jo vallannut mielet — tulisiko sittenkin taas lähtö?

Ylivoimaisen vihollisen hyökätessä koko voimallaan, Suomen armeija joutui nopeasti perääntymään. Ja niin tuli toinen evakkoon lähtö. Katkeraa, katkeraa se oli — ei sitä voi kuin saman kokenut täysin ymmärtää. Nyt oli enemmän aikaa tehdä lähtöä kuin ensimmäisellä kerralla. Nyt perheemme joutui jakaantumaan kolmeen osaan. Invalidi-isäni, äiti ja Aura-sisko lähtivät autolla Sakkolan asemalle ja siitä edelleen junalla. Kauko-veli joutui jäämään kotikylään IS-joukkoihin. Minä, joka olin silloin 13 vuotias, lähdin lehmien kanssa jalkaisin pois sodan jaloista, lypsyämpäri matkavarusteena.

Rapamäen päällä käännyin vielä katsomaan kotia ja kotikylää. Muistan, miten minut silloin tyttösenä valtasi tunne, että nyt katselen niitä viimeistä kertaa. (Ja paikkansahan se pitikin, sillä 46 vuoden jälkeen kylämaisemassa oli enää hyvin vähän tuttua entistä). Toistuvat ilmahälytykset ja sotilaskuljetusten aiheuttamat ruuhkat maanteillä hidastuttivat matkantekoa. Matkani kesti noin 20 päivää ja jalkaisin lehmien kanssa tehtyä taivalta kertyi useita satoja kilometrejä. Viimein saavuin lehminen Savon sydämeen Rautalammille, jonne vanhempani ja Aura-sisko olivat majoitetut. Jälleennäkeminen oli niin suuri ilo että itketti. Oli niin paljon koettu ja kestäetty kun viimeksi oli oltu yhdessä. Oli paljon kerrottavaa. Äiti kertoi myös heidän matkansa vaikeuksista. Ilmahälytyksiä oli ollut usein. Silloin juna pysähtyi ja matkustajien oli kiireesti juostava radalta jonnekin suojaan. Isän liikkuminen kainalosauvoilla oli vaikeaa. Hän yritti kyyhöttää vaunun alla tai jonkin lähimmän puun suojassa. Hän kaatuili, satutti itseään, kasvoihinkin tuli raapaleita. Kaikkein pahimmalta oli tuntunut, kertoi äiti, kun po-

liisi siinä tilanteessa oli tullut rähise-mään isälle, että juovuspäissänne kompuroitte ja kolhitte itseänne. Veljeni Kauko palasi kotikylästä tuoden viimeiset terveiset sieltä. Nyt vihdoinkin oli perhe koossa ja olimme olosuh-teisiin nähden onnellisia.

Savosta siirryimme Satakuntaan Huittisiin, jonne rakensimme kodin. Oli sopeuduttava ja mukauduttava uuteen ympäristöön — vieraille maille. Meidät oli revitty irti juuriltamme. Olimme menettäneet lähes kaiken. Siksi entiset, saman kokeneet naapurit olivat ainoita jäljellä olevia ja nyt entistäkin tärkeämpiä. Heidän kanssaan saattoi muistella rakasta Karjalaa. Vuosikymmenet ovat kuluneet, on sopeuduttu ja sulaututtu uusille asuinsijoille. Mutta silti sisimmässä on asunut lähtemätön kaipaus Karjalaan, lapsuuden ja nuoruuden mai-semiin.

Vuonna 1989 alkoi kuulua tietoja, että nyt olisi mahdollista päästä käymään Keljassa, entisessä kotikylässä, aivan luvan kanssa. Kauan en epäroinyt, kun jo olin hankkimassa tarvittavia papereita. Heinäkuisena varhaisaamun tunteina lähdin Naantalista matkaan. Myös veljeni vaimoineen ja sisko olivat Keljan matkalla. Huittisissa, jossa oli kokoontuminen, kävimme vanhempiemme hautakum-mulla viemässä kukkia ja ajattelimme että jospa olisimme voineet heille kertoa, että nyt me lapset olemme lähdössä Karjalaan, heille niin rakkaalle kotiseudulle. Sitä he olivat vuosikymmenet kaivaten muistelleet ja sinne pääsystä haaveilleet. Heidän kohdallaan se jäi vain haaveeksi, mutta meidän kohdalla se oli nyt toteutumassa, tosin vain pikakäynnin muodossa. Tällä kertaa tiesimme, että emme mene sinne jäädäksemme, kuten luulimme v. 1942.

Linja-autossa oli paljon tuttuja entisiä kyläläisiä, joista monia emme olleet tavanneet vuosikymmeniin. Oli mukava lähteä nyt yhteiselle matkal-le kohti Karjalaa. Tunnelma oli autossa iloinen ja leppoisa. Välillä

kuuntelimme musiikkia kasetilta, välillä laulettiin, kerrottiin vitsejä ja hupaisia juttuja ja Ritva Viskari lausui tunteella Aleksanteri Aavan runoja Karjalasta. Ja eväitä tietysti syötiin matkan aikana.

Ylitimme Vainikkalassa raja-ase-man. Aloin uteliaana katsoa maisemia. Kyllä oli suuri ero entisen Suomen ja nyky-Suomen maisemissa! Viipuria lähestyessämme muistelen, miten isän kanssa kävin siellä lapsena muutamia kertoja. Mieleeni olivat jääneet komeat, hienot kivitalot, kauniit puistot ja vilkas ja iloinen hyörinä ja puheensorina kaduilla ja toreilla. Mutta millainen oli Viipuri nyt?! Miten harmaaksi ja ilottomaksi entinen kaunis kaupunki olikaan muuttunut. Rakennukset ovat ränsistyneet, kadut hiljaisia, kulkijat alakuloisia. Kaduilla kerjäävät lapset ja vanhat mummut.

Illansuussa saavuimme Kiviniemeen, jossa yövyimme. Lähdimme ilalla kävelemään ja katsomaan nykyistä Kiviniemeä. Kiviniemen koski oli hyvin komea. Veljelleni oli Kiviniemi tuttu — hän oli lapsena käynyt siellä muutaman kerran. Paljon ei entisestä enää ollut jäljellä, mutta joitakin tuttuja paikkoja löytyi.

Ja niin koitti se aamu, jolloin istuimme linja-autossamme ja se suuntasi kohti Keljaa. Matkalaiset ovat jännittyneitä, levottomia. Nyt ollaan kirkolla, tuossa ovat hautausmaan portit. Ajetaan edelleen — Sipilänmäeltä levittäytyy aivan huikaisevan kaunis näköala. Joku yrittää aloittaa ”Jo Karjalan kunnailla lehtii puu”, mutta siitä ei tule mitään — mieli on liian herkkä — pala tarttuu kurkuun. Mitä lähemmäksi kotikylää tullaan sitä levottomampi on tunnelma. Noustaan seisomaan, auton täyttää äänekäs puheensorina, huudahdukset, itkunsekaiset selostukset. Auto kulkee kotikylän halki — ja pian päästään omin jaloin astumaan entisiä tantereita. Nyt alkaa olla matkan täyttymyksen aika. Tätä varten tänne matkalle lähdettiin — matkaa

suunniteltiin ja odotettiin. Juuri tätä — entistä kotikylää vuosikymmenet muisteltiin ja palavasti kaivattiin — ja nyt ollaan täällä!

Kylämme näyttää vieraalta. Entiset talot melkein kaikki poissa — paikoin tilalle rakennettu uusia, matalia, harmaita huononäköisiä rakennuksia. Mutta kuitenkin maisemassa, sen muodoissa ja piirteissä on jotain lähtemättömän tuttua. Suvanto siintää yhtä kirkkaana ja kauniina kuin ennenkin, vaikka rantalepikot ovatkin kovasti lisääntyneet. Runteenmäen päällä poistumme autosta, kukin omille entisille kotipaikoilleen. Mekin lähdimme malttamattomina kylätietä kohti kotia. On painostavan lämmin kesäpäivä. Suvannon yllä on hieman utua — vastarannalle ei oikein erota. On jotenkin kuin epätodellinen, unenomainen tunne — onko tämä nyt totta. Lähestyimme jännittyneinä kotipaikkaa — puiden välistä sitä pilkotti vain vähän. Kun tulimme lähemmäs koimme pettymyksen asumuksen päädyn tullessa näkyviin — siinä oli kolme ikkunaa — se ei ollut meidän oma kotimme. Nielimme pettymyksemme — olihan pihapiiri kuitenkin samassa paikassa. Katselimme ja kävelimme hiljakseen talon ohi Aka-aholle. Miten paljon voikaan luonto muuttua 46 vuodessa, ennen niin aukea hiekka-aho oli nyt täysin metsittynyt. Poimimme luonnonkukkakimppuja viedäksemme Lauri-veljen haudalle paluumatkalla. Kun palasimme kijasias takaisin ilmestyi kotipihasta nuorehko mies tienlaitaan. Siskoni on joskus lukenut venäjää ja hän pystyi selvittämään millä asioilla liikuimme. Mukana oli myös valokuva, jossa olimme lapsina kotitalomme nurkalla. Saimme talossa erittäin ystävällisen vastaanoton. Meille esiteltiin taloa ulkoa ja sisältä. Pihapiiri oli aidattu. Oli muutamia omenapuita, jotka olivat vielä meidän istuttamiamme, oli marjapensaita, rehevä mansikka, peruna- ja kasvimaa. Entiset kotipelot ympärillä olivat kolhoosin vilje-

lemät. Sisällä talossa oli siistiä ja viihtyisää. Kauniit matot lattialla, ikkunoissa pitsiverhoja ja kukkivia kukkia. Oli mm. kaksi televisiota, jääkaappi jne., joten näytti siltä että kaikki tarpeellinen talossa oli. Erikoinen kiinnitti huomiota nurkassa oleva upea kullattu ikoni. Vanha-isäntä näytti suurta raamattua, jota hän sanoi lukevansa joka päivä. Olimme pitkään nykyisten asukkaiden vieraina ja kestittävänä. Tapaaminen oli todella sydämellistä ja ystävällistä. Ikävä vain ettei voinut keskustella paljoakaan — olisi ollut puolin ja toisin paljon kysymyksiä. Vanha-isäntä oli ollut sodassa ja haavoittunut pahasti. Hän näytti käsissään ja jaloissaan olevia arpia. Silloin sodittiin ja nyt ollaan ystäviä, hän nauroi. Kotimme alimmaisen rappukiven löysimme talon nurkan alta. Siinä kaikki mitä rakennuksesta oli jäljellä. Lähtiessämme joimme pihan kaivosta maailman parhaalta maistuvaa vettä, jota toin pullossa tuliaisiksi perheellenikin. Lähtiessämme meidät hyvästeltiin lämpimästi ja toivotettiin tervetulleeksi uudelleen.

Otimme vielä valokuvia ja aloimme hiljalleen kävellä maantielle päin. Oli valtavan kuuma, aurinkoinen päivä. Suvanto loisti kirkkaan sinisenä — toiselta rannalta erotti nyt aivan selvästi rakennuksia. Kävelimme hiljalleen tietä ja nautimme ja elimme joka hetken. Suvannon rantaan oli vielä päästävä — ja ehdittiinhän siellä edes käydä. Uimiseen ei ollut aikaa mutta kasvot tuli pestyä ja hienonhienoa hiekkaa ja näkinkenkiä otettua muistoksi mukaan. Jatkoimme matkaa vielä Taipaleenjoelle, josta toin muistoksi ruusunalun. Vielä ajoimme Keljan läpi ja jätimme hyvästit entisille rakkaille paikoille. Pysähdyimme Rapamäellä katsomassa puoliksi luhistunutta Seurantaloa, jossa välirauhan aikana kävin koulua. Hautausmaan kiviset portinpylväät olivat vielä paikoillaan, vaikka yleensä kaikki kivet hautausmaalta-kin oli viety kun Leningradin metroa

rakennettiin. Myös nykyiset asukkaat hautaavat vainajiaan tänne. Kuljimme hautausmaalla ja jätimme Lauri-veljemme hautapaikalle kukkimpun. Vaikka hautakumpu on jäänyt rajan taakse se ei ole estänyt muistelemasta rakkaudella tänne haudattuja omaisia.

Palasimme Kiviniemeen majoituspaikkaamme. Seuraavana aamuna alkoi paluumatka koti-Suomeen. Tämä kolmas lähtö Karjalasta oli helpoin.

Matkalla muistelin näkemääni ja kokeamaani. Oli pettymys, että entistä kodista ei ollut juuri mitään jäljellä. Mutta sittenkin sieltä löytyi jotain sellaista, jota lähdimme tavoittamaan. Siellä ovat lapsuuden maisemat — kaipaus sinne säilyy koko elämän — onhan osa meistä jäänyt sinne.

Keljan terveisin,

Irja Kulmala (ent. Koppanen)

VALOKUVA-ALBUMEISTA

Jäntevän voimistelijoita.

Muistat sie viel?

Haparaissii, Kelja ja Purpuva koulukaverit! Muistattaks työ viel niitä mei lapsuuve aikuisii koulu-aikoi? Se oli sillo 20-luvun loppupuolel ko myö alettii käyvä kouluu. Alakoulu käyttii siellä Seuratalol. Mei opettajii oliliit siel sillo Aino Suhone ja Hilja Vähämäki.

Muistat sie, kui meist ol sillo lustii männä pakkasoamuloin sin Pauku Mari tuppoa lämmittelemeä? Meis ol nii metkoa seurata ko ne Mari kanat siin söivät jyyvvii, kotkottiit ja peäsiit ruopimoa sin sillapalki al-leki, ko se ol nostettu pois paikolta. Kello ko tul yheksä, nii sillo Mar otti naulast suure auvaima ja läks laskemoa meijät kouluu sisäl. Mar toi-mi niiko koulu talomiehen.

Muistatha sie ko Kelja lapsii käivät joskus pyryl ja pakkasel hevose kans soattamas kouluu ko siel olj pitkä matka. Hyö lapset olliit sillo siel ries soailloi ja peittoloi sisäs iha umpkuuttelos, ja sitteki tais jalkoi ja käs-sii kyntelöitteä...

Siit ko peästii oikei kansakoulu puolel ni siint ajas onki sitä enemmä muistoloi...

Muistat sie viel, ko harjoiteltii siin alaluoka taka-osas niitä joululeikki-löi joulujuhloa varte?

Lattija ol tervattu mustaks ja siint jäi oikei terva tuoksu mieli. Suuret ja pienet oppiloat olliit sekasi ja siit pit leikkii sitä "Kun ukset kiinni pan-tihin" ja käyvä viel käskynkeä poikii kans! Se ol kamala paikka, ko siel ol nii suuriiki poikii sakis, jot kovast ujostutti. Joulujuhlatha ussei piettii Seuratalol, ko siel ol näyttämö mis voi esiintyy.

Kerra olki hättä kyl, ko tonttu leikis kynttiläs sytty Poavo parta pala-moa! — Jäihä sielt joulujuhlaohjel-mast mieli myös se mainio pieni Nolla, jol on yksin paha olla, mutta häntä tarvitaan silti yli koko

Opettajat Jenny Ristolainen ja Eemil Merjamo Sakkola Haparainen v. 1938.

maan... Mutta, ko nolla sai etehie ykköse ni jo ol pelastettu.

Muistat sie ko ruokavälitunnin kilpailtii siint jot kuka kerkijää evväteä syömeä sin uuniloi välillä, ko ne luokat taisiit talvel olla vähä kylmii. — Voileivät ja maituo pullos olliit evveät — ni kyl ol potlohko tai pata-koassa hyyyvveä ko peäs kottii.

Muistat sie, ko laitettii toisillienna kirjelappuloi, kerrottii sallaisuusii, kuka kestäki tykkäs, supateltii nimi-löi, pelattii ralloa ja rähväneä ja vai-hettii korttiloi, mut siit harmitti ko aikuist panniit vaihtamoa ne takasi, ko myös oltii tekevinneä oikei hyvät kaupat!

Muistat sie, sitä ko opettaja ol keränt kaik mei voattiet, ne mitkä ol puonniet naulakost ja ne sai ottoa hänel ko heä tul peästemä meijät sisäl vältunnilt. — Meil annettii sit ran-kaistukseks luokaiesseisomista ja myö oltii ko pahatekijät ainaki. Jos-tai asjast rankaistii oikei keät ylleäl seisomisel. Mei aikan se viel löyty

Haparaisten kansakoulu.

lapsilki kuri! Ko oikei löi karttakep-pii ni jo tul hiljaisuus.

Miust ol metka männä kouluu nuoskapäivän, sillo ties jo kotont läh-tiis kui sellasen päivän pojat lumit-toat. A, mie en pelänt. Mie pani pak-su Mannikaisen Jussin tekemän pom-pan peälle ja mummo huivin peä-häin, ni yhtä ei koskent, saivat pojat lumittoa... Ei se pomppa muu-lo kelvankoa peäl ko nuoskal.

Sekkii ol metka ko kerkis vältun-nil laskemoa mäkki Syyvveänotkuo ja siit pit uskaltoa laskii mist pojat-ki, vaik kui ois koatunt ja ottant "ak-koi". Vaitiha se rohkeutta laskii ja putkahtoa siint leksahuksestki (hyp-pyristä).

Muistat sie, ko kästyötunnin ensim-mäisel luokal tehti siniruuvullisest koulupussit? Mihi kirjailtii sit ristpis-toloil koristiet ja nimkirjaimet.

Neulottiiha myö oikei pitkävartist sukatki, mut mie muistele jot niis ka-vennuksis tahto tulla ain vähä him-merikkilöi. Ommeltiiha myö alaluok-koa oikei pitkä ikkunaverhotki ko-ruompelehe kans.

Ja muistat sie ko suoritettii niitä urheilumerkkilöi, kui se ol tärkijää ja soatii siit ylpeillä merkit rinnas!

Muistatkos sie niitä kouluhiihtokil-pailui, ko myö kaik eksyttii veäräl la-tut, mut yks tyttö ko jäi viimeoseksi, ni heä sattu hiihtämä oikija lattu ja nii heä peäs ensimmäiseks. — Muis-tat sie niitä kouluivälisii hiihtokilpai-lui siel Kirkonkylän koulul? Silloko alko joillaki tyttölöil olla hiihtohou-sut jalas ja se ol suur ihme ja tietyst vähä kateuue aiheki.

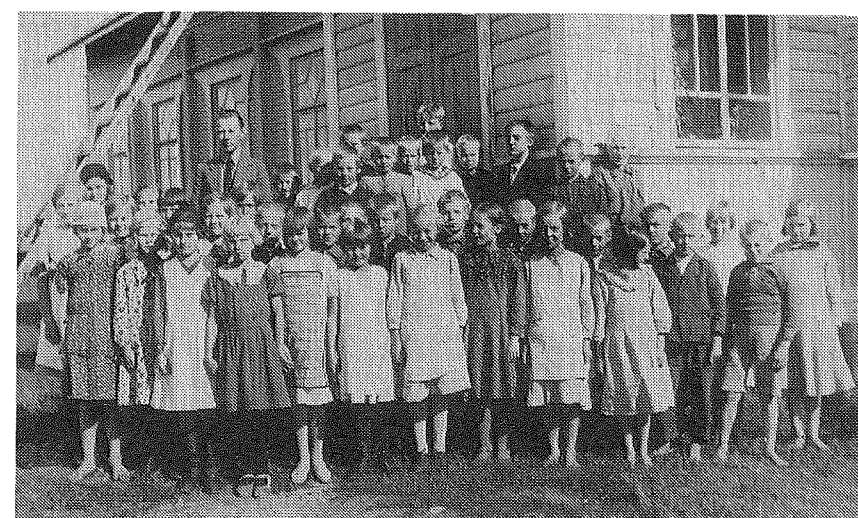
Muistat sie, kui lust ol pelata väl-tunnin "Kuninkasta ja neljeä moalii" ja kons ol uutta lunta satant ni tehti tallomal suur pyöriä leipä, mis juos-tii tippasil?

Kesäl sit pelattii polttopalluo pii-ris ja seinäpalluo, juostii viimistä parrii ulos uunist ja lauletti rump, rump kello löi jo ykstoista tai koitet-tii voimii vetämäl. Välillä pyörittii "pökelii", tai keikuttii kukkotappe-luu, mut lustiiha myö ain keksittii.

Muistatkos sie, kui lustii ol kevväil siivouspäivä, ko kaik tultii kouluu oi-kei metloi kans ja alettii lakasta sitä suurta koulukenttää sielt aitaivierelt keskel päi, — ja siin käiki säpinä.

Kyl kelpais siit tutkintopäivän männä kouluu uuves leninkis ja juh-lamielel, ko piha ol puhtoaks lakas-tu, siniristilippu liehu ja myö laulet-tii innol ja kaikest syväimest: Jo jou-tui armas aika ja suvi suloinen...

Muistat sie viel, kui ol juhlallista ko peästii kansakoulust pois ja ostet-tii opettajal lahjat? En muista mite se tyttölöi lahja annettii, mut pojat

Sakkolan Haparaisten kansakoulun opettajat ja oppilaat v. 1933. Opettajat Jenny Ristolainen ja Viljo Tiainen.

olliit ostaniet maitokannu ja ojenta-ja sano: Täs on teä!

Toivottavasti opettajat ymmärsi-vät, jot se ol hyväst syväimest annet-tu, mut varmas heitä hymyilytti teä jännittynyt juhlallisuus.

Muistatha sie, kui ol metka ko al-ko kesä ja vapaus. Vaik olki ne pai-

menepäivät, ni peäs välil juoksentel-moa pitki Vähäharjuu, sin Kiisi-lahtie tai Satkalahtie uimoa ja välist-hä myö käyttii Martikainaloski uimas. — Kui mahottoma etteäl teä aika on-koa? — Ja vast niiko ois eile olt...

Sirkka Kuuppo

Isän kanssa harjulla

*Olin pieni ja oli kesä,
oli kesäyö, käki kukkui.
Hämärää ja niin hiljaista
— kaikki ihmiset nukkui —
vaan ei me, isä ja minä.*

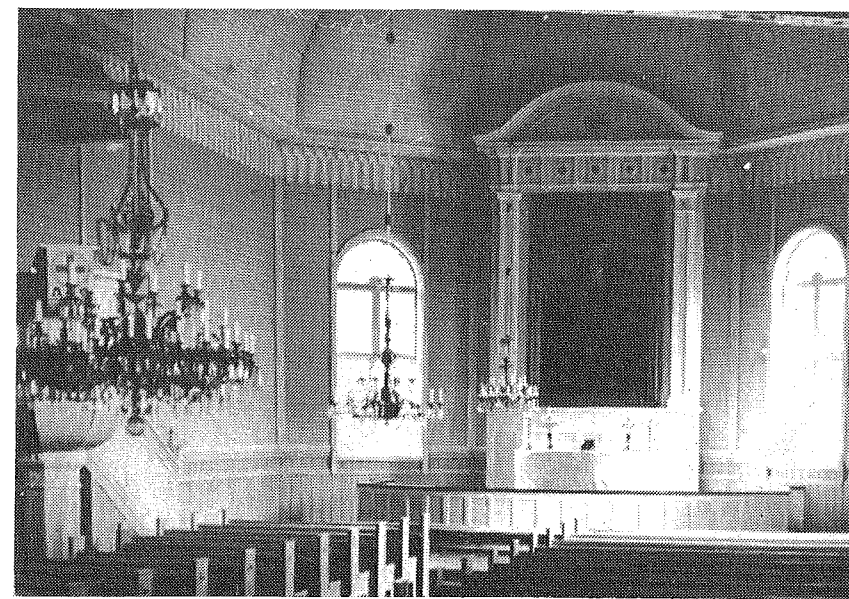
*Isän kanssa kuljimme harjulla,
mansikoita heinänkorteen poimimme.
Niin, ja se käki aidalla kukahti,
pikkulinnun pesään munan pudotti,
kertoi isä.*

*Oli yö, oli kesä ja me,
isä ja minä.*

*Salaisuudeksi jääköön se,
miksi isän kanssa yöllä kuljimme.
Mansikat poimimme heinänkorteen,
välillä istuimme polun varteen.
Oli kesä ja yö, oli käki ja me,
harjulla isä ja minä!*

Sylvi Systä

VALOKUVA-ALBUMEISTA

Sakkolan kirkko sisältä kuvattuna.

SAKKOLAN HISTORIA

Toinen, uusittu painos Sakkolan historiaa on nyt saatavana, samoin on vielä runsas varasto kirjaa: Sakkolan kylät tuvasta tupaan. Kirjoja on saatavana: Lempäälän-Viialan Osuuspankki, Lempäälä ja Kulju (Esko Kallonen), Eero Kurikka, Huhtamo puh. (932) 64 506, Uno Pulakka, Ruovesi puh. (934) 76 021, Anneli Kuisma, Eino Koiranen ja Esteri Lopenen, Lempäälä. Punkalaitumella kirjoja myy Eino Kuisma, puh. (923) 74 346.

Postitilaukset: Elli Pulakka, Lempäälä puh. (931) 751 241. Ainoastaan Elli Pulakka lähettää postilähetyksinä.

Hinnat: Sakkolan historiaa II 70,—, Sakkolan kylät tuvasta tupaan 110,—. Postilähetyksistä lisäksi lähetyskulut. Myyntipisteitä järjestetään lisää ja niistä ilmoitetaan Suvannon Seudussa.

NYT ON TILAISUUS HANKKIA EDULLISESTI LAHJAKIRJOJA!

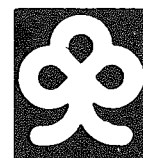
Kaikki sähköasiat voimme toimittaa edullisesti

NYT SÄHKÖLÄMMITYSASENNUKSET SOPIVASTI

RAASKAN SÄHKÖLIKE

A-RYHMÄN SÄHKÖURAKOITSIJA

VESILAHTI — PUH. (931) 739 541

Tampereen Aluesäästöpankki
auttaa — neuvoo — palvelee

LEMPÄÄLÄN PELTITYÖ

OM. V. RIIKONEN

Puh. Tampere 751 886 (verstaaseen)

Suorittaa kaikkia rakennusalan pelti- ja rautatöitä
urakalla ja laskuun.

SANANPARSIA

Hyvä kello kauas kuuluu, mut pahapaljo kauemmas.

Hyvä antaa vähästäänki, paha ei paljostaankaan.

Hyvä o hyvä aijaa, mut se o rantu ruokittava.

Putkiliike P Nuora Ky

37560 KULJU

puh. 676 100

SUVANNON SEUTU

Suvannon ympäristön
kotiseutulehti,
ilmestyy 1991 8 kertaa vuodessa

Tilaushinta
50 mk vuosikerta

Ilmoitushinnat
1 mk, palsta mm

Toimituksen ja konttorin osoite
Rautasema 37550 Moisio
Puhelin (931) 748 448

Postisiirtotili
TA 359 751

Pankki
Lempäälän-Viialan Osuuspankki
37500 Lempäälä
Tilinumero 522803-211955.

Vastaava toimittaja
Marjo Ristilä-Toikka

Toimituskunta
Esko Kallonen
Eero Koppanen
Ritva Koski
Juha Kuisma
Uno Pulakka